

Gezamenlijke pedagogische uitgangspunten voor de ontwikkeling van integrale kindcentra in de gemeente Nunspeet

In opdracht van samenwerkende schoolbesturen en kinderopvang

Frank Studulski
Sardes, Utrecht
Najaar 2016

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1.1 Werkwijze	4
1.2 Centrale vragen	4
1.3 Leeswijzer	5
2. De situatie in Nunspeet	6
2.1 Clustering van voorzieningen	6
3. Het integraal kindcentrum en passend onderwijs	8
3.1 Kenmerken van een integraal kindcentrum	8
3.2 Landelijke ideeën over gezamenlijke pedagogische uitgangspunten	9
3.3 Passend onderwijs	11
3.4 Harmonisatie oftewel gelijkschakeling kinderopvang en peuterspeelzaalwerk	11
4. Gezamenlijke pedagogische uitgangspunten	12
4.1 Overzicht gezamenlijke pedagogische uitgangspunten Nunspeet	13
4.2 Toelichting op de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten	14
5. Slot	17

Samenvatting

In de gemeente Nunspeet werkt men momenteel aan een vernieuwend integraal plan voor de huisvesting van voorzieningen voor kinderen (onderwijs en kinderopvang). De gemeente heeft het voornemen de plaats Nunspeet te verdelen in drie 'clusters' en met de gedachte van het integraal kindcentrum de gebouwen voor kinderen te herschikken.

Een aantal schoolbesturen, peuterspeelzalen en de kinderopvangorganisatie hebben ter onderbouwing van de huisvestingsplannen een gezamenlijke pedagogische visie geschreven. De drijvende krachten achter de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten zijn de ontwikkeling van passend onderwijs en de mogelijke ontwikkeling van integrale kindcentra in Nunspeet.

De gezamenlijke pedagogische thema's waar de voorzieningen zich over uitspreken zijn:

- Levensbeschouwing
- Inclusiviteit
- Veiligheid
- Socialisatie en burgerschap
- Positie ouders
- Talenten
- Professionele ontwikkeling

Op deze thema's zien de gemeenschappelijke voorzieningen mogelijkheden om doorgaande lijnen te maken voor kinderen van 0-12 jaar.

Individuele voorzieningen behouden de ruimte om zich op eigen thema's te profileren en te onderscheiden. Als het ontwerp en bouwproces naderbij komt, dan zullen ook keuzes gemaakt moeten worden die betrekking hebben op de bestuurlijke constructies, de organisatie, het management en personeel en de ordening van de te ontwikkelen kindcentra. Deze vraagstukken komen in dit document niet aan de orde.

1. Inleiding

In de gemeente Nunspeet werkt men momenteel aan een vernieuwend integraal plan voor de huisvesting van voorzieningen voor kinderen (onderwijs en kinderopvang). Dit integrale plan voor huisvesting houdt ook rekening met passend onderwijs en de mogelijke ontwikkeling van integrale kindcentra in Nunspeet. Kenmerkend voor een huisvestingsplan is dat het zich richt op de fysieke, planologische en bouwtechnische afwegingen.

Het voorliggende rapport vraagt juist aandacht voor de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten van de voorzieningen. We hopen dat de uitgangspunten in dit rapport de voorzieningen voor kinderen van 0-12 jaar in Nunspeet nader tot elkaar brengt. Voorts worden de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten als een inhoudelijke ondersteuning gezien van het huisvestingsplan.

1.1 Werkwijze

Dit rapport over de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten is tot stand gekomen in een aantal werkoverleggen tussen verschillende partijen.

- Stichting Kindcentrum Nunspeet (Diny Liefers)
- CNS Nunspeet (Gerard de Hoop, Petraschool)
- Stichting EduCare (Jantienus Ymker, SBaO De Arend)
- Stichting Protestants Christelijke Peuterspeelzalen te Nunspeet (Bertha Immerzeel, tevens directeur Immanuelschool, CNS Nunspeet)
- Stichting PROO (Monique Fiks, De Schakel)
- Careander (Magda de Boer)
- SKO (de Katholieke St Franciscus school), Monton (de Montessori school) en Doomijn kinderopvang volgden dit overleg met belangstelling.

De Reformatorische scholen zijn geïnformeerd over het overleg. Drie werkoverleggen zijn begeleid door Frank Studulski (Sardes).

In de werkgroep zijn gemeenschappelijkheden verkend en is gereflecteerd op de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten. Op basis daarvan is het rapport tot stand gekomen.

1.2 Centrale vragen

De opgave die de werkgroep zich gesteld heeft luidde: formuleer een aantal uitgangspunten voor een gezamenlijke inhoudelijke, pedagogische visie, voor het onderwijs (regulier, SBaO en speciaal onderwijs) en de voor- en naschoolse voorzieningen in Nunspeet. Daarbij wordt gewerkt vanuit de principes van passend onderwijs en het concept van het integraal kindcentrum.

De pedagogische visie zal een onderbouwing bieden voor eventuele ontwerp- en inrichtingsafwegingen van nieuwe gebouwen.

1.3 Leeswijzer

Dit rapport bevat de volgende onderdelen. In hoofdstuk 2 schetsen we eerst de situatie in Nunspeet. In hoofdstuk 3 worden het integraal kindcentrum en passend onderwijs toegelicht. In hoofdstuk 4 schetsen we de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten voor de te ontwikkelen kindcentra in Nunspeet. Als laatste is er een korte slotbeschouwing.

2. De situatie in Nunspeet

In Nunspeet zijn op het gebied van onderwijs, opvang en speciaal onderwijs verschillende ontwikkelingen tegelijk gaande, die maken dat het voor de betrokken schoolbesturen en kinderopvang enige tijd een ingewikkeld speelveld was.

Er speelden verschillende ontwikkelingen, namelijk:

- De invoering van passend onderwijs in 2014 en de uitwerking daarvan voor het speciaal onderwijs, het speciaal basisonderwijs en het regulier onderwijs (een herverdeling van leerlingen).
- De nieuwe ambities van de politiek en de inzet van de gemeente.
- De veranderende ideeën over huisvesting van onderwijs en opvang.
- De strategie van het samenwerkingsverband Zeeluwe (dat zich uitstrekt over acht gemeenten).
- De ontwikkeling van de leerlingaantallen bij een enkele school.
- De ontwikkeling van de LEA in de gemeente.

Na een periode met veel overleg en tegengestelde verwachtingen, is er sinds maart 2016 een constructieve sfeer ontstaan. Dat betekent dat er nu gewerkt wordt aan overkoepelend plan voor Nunspeet, met de schoolbesturen en de kinderopvang (met uitzondering van de Reformatorische scholen).

2.1 Clustering van voorzieningen

In Nunspeet zijn volgens DUO de volgende basisscholen te vinden (de rechterkolom geeft het aantal leerlingen per oktober 2015 aan):

Brin	School	Plaats	Ananta II.
07KY	Ref. Eben Haezerschool	Elspeet	183
07UG	RK St. Franciscus	Nunspeet	210
07ZH	Prinses Beatrix	Hulshorst	107
08RK	Ref. Boaz-Jachin	Elspeet	197
09JI	Ref. Ds. A.v.Stuyvenbergschool	Nunspeet	239
10CJ	Openb. De Schakel	Nunspeet	29
10EU	Ref. Ds. C. de Ridderschool	Nunspeet	270
11JX	CNS Da Costaschool	Nunspeet en Elspeet	270
11VM	CNS Immanuëlschool	Nunspeet	206
12WF	CNS Petraschool	Nunspeet	313
13CC	CNS De Morgenster	Nunspeet	188
22JQ	CNS De Bron	Nunspeet	277
23CT	Montessori De Ontdekking	Nunspeet	48

Ander onderwijsaanbod:

- SBO De Arend
- ZML school De Wingerd (SO en VSO)
- De Verschoorschool (LZK) (SO en VSO)

De gemeentelijke opheffingsnorm van de scholen in Nunspeet is 64 leerlingen.

Inmiddels is de gemeente in gesprek met ICS adviseurs over een vorm van geografische clustering van de voorzieningen. De werkgroep sluit aan bij deze clustering.

Er worden drie clusters voorzien, namelijk oost, midden en west.

De volgende voorzieningen zouden deel uit kunnen maken van de verschillende clusters:

Cluster oost

- Peuterspeelzaal Vlinderhof
- Villa Groen KDV en plusgroep (Careander) en (neutrale) peuterspeelgroep
- BSO Groen
- BSO Sterrenwacht
- Careander BSO Wingerd
- Montessorischool
- De Morgenster
- SBO De Arend
- Petraschool
- De Wingerd ZML
- Naschoolse dagbehandeling ('s Heerenloo)

Cluster midden

- Villa Lavendel KDV, BSO en peuterspeelgroep
- De Bron (twee gebouwen)

Cluster west

- Villa Kriskras, BSO en KDV en (neutrale) peutergroep
- Peuterspeelzaal Kabouterhof
- De Schakel
- Immanuëlschool
- Da Costa school
- Verschoorschool SO

De leden van de werkgroep zien dit als passende clusters op basis van de bestaande voorzieningen. Kinderen met speciale onderwijsbehoeften zullen worden gespreid over de verschillende clusters. In de uitwerking zal moeten worden bezien of er een evenwichtige spreiding naar draagvlak en behoefte tot stand kan komen. Het is nog niet duidelijk of voor deze clusters allemaal nieuwbouw nodig zal zijn. De invoering van passend onderwijs vraagt wel kwalitatieve aanpassing van de gebouwen. Dit kan beter worden afgewogen door ICS adviseurs.

De instanties CJG en JGZ zijn niet bij het overleg betrokken geweest. Voor de beoogde integrale werkwijze is dat wel een actiepoint voor de nabije toekomst.

3. Het integraal kindcentrum en passend onderwijs

In dit hoofdstuk behandelen we de twee achterliggende drijfveren voor de ontwikkeling van de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten te Nunspeet: het integraal kindcentrum en passend onderwijs.

3.1 Kenmerken van een integraal kindcentrum

Omdat het integraal kindcentrum (IKC) een redelijk nieuw concept is, behandelen we de kenmerken van het IKC.

Veel scholen werken al langer samen met andere voorzieningen, bijvoorbeeld in de brede school. Belangrijke kantelpunten voor het ontstaan van het idee van het kindcentrum waren de wijzigingen van de wet kinderopvang in 2005 en 2007 en de motie Van Aartsen-Bos (2007). In deze motie werd aan scholen gevraagd om naschoolse opvang (BSO) te organiseren als ouders daarom vragen. Deze motie is opgenomen in de Wet primair onderwijs (artikel 45).

In 2010 verschenen twee rapporten¹ die het concept van het kindcentrum beschreven. Een landelijke lobby (Kindcentra 2020) wil het IKC door verandering van wetgeving verder laten ontwikkelen.

Een integraal kindcentrum is een voorziening voor kinderen van 0-12 jaar, waarin kinderopvang (hele dagopvang en BSO) intensief samenwerkt met het primair onderwijs.

De werkdefinitie van een kindcentrum luidt²

Een kindcentrum is een voorziening voor kinderen van tenminste 0-12 jaar, waar zij gedurende de dag komen om te leren, spelen, ontwikkelen en ontmoeten. Alle ontwikkelingsterreinen van kinderen komen aan bod. De omgeving biedt een totaalpakket op het gebied van educatie, opvang en ontwikkeling, waarbij wel functionele specialismen zijn (inclusief taakverdeling), maar geen institutionele en organisatorische verdeling. Het centrum biedt kinderen een dagprogramma voor zolang als zij willen deelnemen, met minimale en maximale uren (maar met een ruim openingsregime).

De kenmerken van een kindcentrum zijn daarmee:

- Eén leidinggevende per locatie. Het idee is een meer slagvaardige organisatie te realiseren dan de op samenwerking gebaseerde brede school.
- Eén organisatie. Als je vanuit één organisatie werkt, is er veelal minder overleg nodig en kunnen mensen niet terugvallen op de uitgangspunten van hun eigen organisatie.
- Eén personeelsbeleid. Hier gaat het in eerste instantie om het samen deelnemen aan scholingen en bijeenkomsten. De ambitie is om op landelijk niveau tot één cao te komen.
- Op één locatie. Dit hoeft niet per se één gebouw te zijn, het kunnen ook twee gebouwen naast elkaar zijn.

---

¹ Klankbordgroep integraal kindcentrum en Studulski, F. (2010). Op weg naar een integraal kindcentrum, een verkenning, Amsterdam: SWP.

Taskforce Onderwijs-kinderopvang (2010). Dutch Design, Utrecht: MO-groep

² Klankbordgroep integraal kindcentrum en Studulski, F. (2010). Op weg naar een integraal kindcentrum, een verkenning, Amsterdam: SWP.

- Onderbouwd met een eenduidige visie.
- Voorzieningen voor 0-12 jaar. De leeftijdsgroep 0-4 jaar hoort er echt bij.
- Ruime openingstijden. Bijvoorbeeld van 8.00 uur tot 18.00 uur, waarbij op basis van toenemende integratie ook afwisselender roosters kunnen worden gemaakt.

Het ontwikkelen van één organisatie is momenteel wettelijk nog niet mogelijk. Onderwijs en kinderopvang zijn resp. publieke en private partijen; er mogen geen financiële middelen van onderwijs aan andere doelen worden uitgegeven. IKC's die nu al wel aan de slag zijn gegaan, richten zich daarom op een goede teamontwikkeling. Samenwerken in een team met verschillende disciplines is op zichzelf al een professionele opgave.

Een bijzondere toevoeging aan de kindcentrum ontwikkeling in Nunspeet is dat de SBO scholen De Arend, de ZML school De Wingerd (SO) en De Verschoorschool (SO) ook opteren voor deelname in te ontwikkelen integrale kindcentra. Dat biedt de kindcentrum ontwikkeling een extra dimensie.

Door de toevoeging van deze speciale vormen van onderwijs zal vanzelf meer aandacht gevraagd worden voor de manier waarop de kinderen kunnen deelnemen aan het onderwijs en de verschillende vormen van (gespecialiseerde) ondersteuning die worden geboden.

3.2 Landelijke ideeën over gezamenlijke pedagogische uitgangspunten

Doornenbal (2012) heeft een betoog geschreven over het pedagogisch ontwerp voor het kindcentrum. Dat heet: *Opgroeien doe je maar één keer*. Dit document is makkelijk te vinden op internet (www.hanze.nl). Daarin komen de volgende zaken komen onder meer aan de orde:

- Kernwaarden

Doornenbal stelt dat er voor het pedagogisch ontwerp van een kindcentrum geen receptenboekje, geen blauwdruk bestaat. Het kader is volgens haar dat in een kindcentrum verschillende instellingen samenwerken, instellingen met ieder een eigen cultuur, professionaliteit en geschiedenis. 'De hamvraag is: is er een pedagogisch ontwerp te maken voor het overlapgebied: het kindcentrum voor 0- tot 12-jarigen? Uit welke elementen bestaat een pedagogisch ontwerp en zijn er pedagogische principes te formuleren waarvan we mogen verwachten dat zij de ontwikkeling van kinderen ten goede komen?'

Deze elementen zijn te vinden in een gedeeld moreel kader: ieder kindcentrum is een kleine samenleving waarin medewerkers zelf de kernwaarden met elkaar bespreken en bepalen. Belangrijke kernwaarden voor samenleven zijn in elk geval:

  - Respect: niet oordelen en veroordelen, respectvolle omgang ook bij meningsverschillen.
  - Openheid: persoonlijke aandacht voor anderen (je kijkt naar anderen, iedereen voelt zich welkom en wordt uitgenodigd).
  - Integriteit: doen wat je zegt.
  - Professionaliteit: kinderen, ouders en collega's mogen verwachten dat er een vakman/vrouw aan het werk is.

- Een gezamenlijke visie op de pedagogische opdracht
Waar willen we de kinderen die aan ons zijn toevertrouwd brengen? Doornenbal verwijst daarbij naar de functies die Biesta (2011)³ aan het onderwijs toedicht: de kwalificerende functie, de maatschappelijke functie en persoonlijkheidsfunctie.
- Een brede visie op ontwikkelen en leren
Elementen van zo'n visie zijn bijvoorbeeld relatie, competentie en autonomie, maar ook het hebben van hoge verwachtingen van de kinderen (talentbenadering). Uit onderzoek blijkt dat hoge verwachtingen een stimulerend effect hebben op kinderen. Dat betekent dat je *altijd* hoge verwachtingen uit, ook in je taalgebruik. De talentbenadering gaat over het signaleren van talenten/aanleg van kinderen, en daar iets mee doen. Als je bijvoorbeeld ziet dat een kind goed is in techniek, dan zoek je activiteiten die dat stimuleren en bevestig je zijn/haar enthousiasme.

Studulski & Kruijter (2016)⁴ geven aan dat pedagogiek een heel belangrijk en randvoorwaardelijk onderdeel is van de vorming van een kindcentrum. Voor kinderen die gedurende langere tijd, bijvoorbeeld van 8.00 uur tot 18.00 uur, in het kindcentrum zijn, is het belangrijk dat er voldoende afwisseling is, zowel qua activiteiten als ruimten. Er zijn momenten waarop kinderen leren, maar er zijn gedurende de dag ook momenten waarop zij spelen, lummelen, vrienden maken of sporten. Op een langere dag dan de gebruikelijke schooldag, is ruimte voor een meer gevarieerde pedagogiek: initiatief nemen, inspanning leveren, presteren, concentreren, conflicten oplossen, samenwerken, stil zijn en het uiten van gevoelens kunnen aan bod komen.

De klankbordgroep IKC en Studulski (2010) benadrukken dat de verschillende eisen die aan kinderen worden gesteld, een weerslag hebben in praktische keuzes, zoals tijndeling, ruimtegebruik, groepsindeling en omgangsvormen. Omdat kinderen op een dag langere tijd in een kindcentrum verblijven, is het belangrijk onderscheid te maken tussen de tijd waarin kinderen dingen 'moeten' en de momenten waarop ze mogen 'zijn'. Ook in de 'zijn' tijd (lummelen, rondhangen, even voetballen, plaatjes ruilen, een kopje thee drinken) gaat de ontwikkeling gewoon door. De balans tussen georganiseerde tijd en vrije tijd, dagritme van inspanning en ontspanning is van belang. Daarnaast is ook aandacht nodig voor de overgangen die er nog wel zijn.

Het creëren van die balans vereist van de professionals (leerkrachten en pedagogisch medewerkers) een goede afstemming. Leerkrachten en pedagogisch medewerkers moeten van elkaar weten welke waarden en normen, gedrag en attitudes van kinderen worden verwacht en hoe de professional daarmee om gaat. Hier is interprofessioneel samenwerken aan de orde.

Schreuder e.a. (2010)⁵ geven in het boek *De School met de vijf O's* een goede aanzet voor een pedagogische aanpak in een kindcentrum. Zij beschrijven hoe onderwijs, ontwikkeling, opvoeding, opvang en ontspanning samen kunnen komen in één dagarrangement. De titel maakt duidelijk dat in het kindcentrum verschillende omgevingen ook verschillend gedrag van kinderen vragen. Als onderwijs en opvang in ruimte en tijd sterk van elkaar zijn gescheiden, is dat duidelijker. Als je vanuit school eerst naar huis gaat en daarna gaat

---

³ Biesta, G. (2011). De school als toegang tot de wereld: een pedagogische kijk op goed onderwijs. In: Klarus, R. & Wardekker, W. (red.). *Wat is goed onderwijs? Bijdragen uit de pedagogiek* (pp. 15-36). Den Haag: Boom/Lemma.

⁴ Studulski, F. & Kruijter, J. (2016). *Handboek kindcentra*, Utrecht: Sardes.

⁵ Schreuder, L., M. Valkestijn en S. Mewissen (2010). *De school met de vijf O's, Onderwijs, ontwikkeling, opvoeding, opvang en ontspanning in één dagarrangement*, Utrecht: NJI

voetballen, dan is er een duidelijk onderscheid. Maar als je in een kindcentrum maar één deur door hoeft te gaan voor een andere activiteit, dan vraagt dat soms gewenning.

3.3 Passend onderwijs

Voor de uitvoering van passend onderwijs zijn op basis van geografische samenhang samenwerkingsverbanden gevormd van schoolbesturen (76 in primair onderwijs en 74 in voortgezet onderwijs). Inzet van passend onderwijs is om meer kinderen met ondersteuning in het regulier onderwijs een plek te geven. Per 1 augustus 2014 is daarom de zorgplicht voor scholen ingevoerd: elke school moet zorgen dat ieder kind dat zich bij de school aanmeldt (of al naar de school toegaat) een passende plek krijgt binnen het samenwerkingsverband. Verstandelijk beperkte kinderen, langdurig zieken en kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften krijgen hiermee te maken.

Scholen en samenwerkingsverbanden bepalen gezamenlijk welke ondersteuningsarrangementen zij bieden. Uitgangspunt van het nieuwe stelsel is dat er ruimte is om de ondersteuning zo vorm te geven dat deze uitgaat van de ondersteuningsbehoeften van de leerling. Ieder samenwerkingsverband bepaalt zelf hoe het kind de juiste ondersteuning kan worden geboden. De school stelt in overleg met de ouders een ontwikkelingsperspectief op voor de leerling. De samenwerkingsverbanden stellen op hun beurt een ondersteuningsplan op dat is gebaseerd op de ondersteuningsprofielen van de scholen in het samenwerkingsverband. In het ondersteuningsplan wordt een dekkend netwerk van onderwijsarrangementen beschreven.

Passend onderwijs begint bij 4 jaar, als de kinderen naar de basisschool gaan. Met het oog op de doorgaande lijn van de voorschoolse instelling naar de school, wordt gesuggereerd om de intern begeleider al in de voorschool (peuteropvang / peuterspeelzaal) te laten observeren, zodat signalen over de ontwikkeling van kinderen zo vroeg mogelijk worden opgepakt. Zo'n vroege signalering betaalt zich terug als de kinderen op de basisschool zitten.

Voor de gemeente zijn er ook relaties tussen de reguliere lokale (zorg) voorzieningen (zoals CJG en JGZ), passend onderwijs en de jeugdzorg, die in 2015 is gedecentraliseerd naar de gemeente.

3.4 Harmonisatie oftewel gelijkschakeling kinderopvang en peuterspeelzaalwerk

Alle houders van voorschoolse voorzieningen sorteren in de gemeente voor op volledige gelijkschakeling van het aanbod aan kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Over de wijze waarop dit gebeurt hebben houders afspraken gemaakt met de gemeente, maar ook met de schoolbesturen. In 2017 wordt het peuterspeelzaalwerk omgevormd tot peuteropvang, om vervolgens, in nauwe samenwerking met het onderwijs, een vervolgsценario te ontwikkelen voor een voorschools stelsel dat past bij de ontwikkeling naar IKC's in de gemeente. Ook is afgesproken dat de markt geleidelijk wordt opengesteld voor nieuwe aanbieders, te beginnen met de SKN (Villa Groen, Villa Kris Kras, Villa Lavendel). Hiermee lost de gemeente een belangrijk knelpunt in de samenwerking tussen onderwijs en voorschoolse voorzieningen op. In de verdere facilitering van de beweging naar IKC's worden in 2017 met het onderwijs en voorschoolse voorzieningen nadere afspraken gemaakt.

4. Gezamenlijke pedagogische uitgangspunten

In dit hoofdstuk schetsen we de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten voor de voorzieningen in de gemeente Nunspeet.

Twee ontwikkelingen zijn richtinggevend voor de ontwikkeling van deze gezamenlijke pedagogische uitgangspunten.

Ten eerste de ontwikkeling van integrale kindcentra. Daarom richten we ons op het leeftijdsbereik 0-12 jaar. Er is een overgang bij de leeftijd van 4 jaar. Omdat dit gezien de ontwikkelingsfase van het kind een transitieperiode is, spreken we hier van 0-4/6 jaar.

De tweede ontwikkeling betreft het bijeen brengen van regulier onderwijs, kinderopvang en verschillende vormen van speciaal onderwijs. Dit noemen we het inclusieproces (ondersteund door passend onderwijs).

In het schema in paragraaf 4.1 staan gezamenlijke pedagogische uitgangspunten voor de gemeente Nunspeet. De gezamenlijke pedagogische uitgangspunten zijn geformuleerd als waarden, die worden overgebracht op de kinderen en worden gedeeld met de ouders. Als de clusters in oost, west en midden meer vorm krijgen, kunnen nadere inhoudelijke keuzes door de betrokken voorzieningen in de clusters zelf worden bepaald. Dit betreft bijvoorbeeld een profilering op wetenschap & techniek of sport en cultuureducatie.

Het kader van het integraal kindcentrum leent zich goed om te kijken naar doorgaande lijnen in zorg, startend met bijvoorbeeld een goede overdracht tussen opvang en onderwijs. Een andere voor de hand liggende doorgaande lijn is die van voor- en vroegschoolse educatie, met aansluiting van een vve-benadering in voorschool en onderbouw basisschool.

De gezamenlijke pedagogische uitgangspunten zijn weergegeven in het volgende schema. Van links naar rechts kunnen doorgaande lijnen worden gelezen. Een doorgaande lijn betekent dat de aandacht voor het pedagogisch uitgangspunt al start bij de kinderen van 0-4 jaar in de kinderopvang of de peuterspeelzaal. In het basisonderwijs sluit men hierop aan en werkt men het verder uit.

4.1 Overzicht gezamenlijke pedagogische uitgangspunten Nunspeet

Uitgangspunt	0-4/6	4/6-12 jaar
Levens- beschouwing	We werken vanuit een eigen levensvisie, erkennen de identiteit van elkaar en houden rekening met de verschillende uitingen van die identiteit, zoals vieringen.	We werken vanuit een eigen levensvisie, erkennen de identiteit van elkaar en houden rekening met de verschillende uitingen van die identiteit, zoals vieringen.
Inclusiviteit	We gaan op een positieve manier met kinderen met ontwikkelingsuitdagingen en diversiteit om.	Inclusiviteit: de voorzieningen stimuleren dat kinderen met een handicap of ontwikkelingsuitdagingen meer een plek krijgen in het regulier onderwijs. Dat vraagt begeleiding van de professionals, ouders en kinderen.
Veiligheid	Kinderen wordt geborgenheid geboden, vanuit veiligheid, vertrouwen en respect. Ieder kind wordt gezien.	We bieden veiligheid en uitdagingen. Het bieden van uitdagingen is onderdeel van de ontwikkeling: nieuwe ervaringen aanbieden, durven, een klein risico nemen, dat hoort bij de exploratie en de uitdaging die men de kinderen in Nunspeet wil bieden en die ook horen bij opgroeien.
Socialisatie en burgerschap	Er is aandacht voor participatie.	We stimuleren de ontwikkeling van leren samenwerken, samen leven en gemeenschapszin.
De positie van ouders	We streven naar pedagogisch partnerschap met ouders; dat betekent goed luisteren naar elkaar en samen opvoeden.	We streven naar pedagogisch partnerschap met ouders; dat betekent goed luisteren naar elkaar en samen opvoeden.
Talenten	Kinderen zijn ontdekkers.	We stimuleren de ontwikkeling van talenten. Enerzijds gaat het om (bijvoorbeeld) sport en cultuur, anderzijds om diversiteit in talenten samenhangend met passend onderwijs.
Lerende organisatie	De voorschoolse voorzieningen bieden ontwikkeling voor hun pedagogisch medewerkers.	Onderwijs en kinderopvang bieden ontwikkeling voor leerkrachten en pedagogisch medewerkers.

4.2 Toelichting op de gezamenlijke pedagogische uitgangspunten

In deze paragraaf beschrijven we kort de verschillende gezamenlijke pedagogische uitgangspunten.

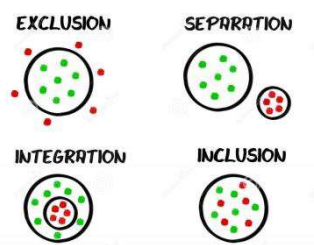
1. Levensbeschouwing

Levensbeschouwing wordt gezien al een belangrijke onderlegger. Het is belangrijk om op een goede manier om te gaan met de verschillende identiteitswensen. Ook als scholen samen in een IKC komen, dan blijft de identiteit herkenbaar en blijven zij elkaars identiteit respecteren en waarderen zij de keuzes die ouders maken. Vraagstukken die zich zullen voordoen, hebben bijvoorbeeld betrekking op vieringen (Halloween, Kerstmis, Sint Maarten, etc.). Daarom is het ook goed om vast te leggen wat samen kan en waar mensen keuzes in maken. Het algemene uitgangspunt is en blijft: *je mag zijn wie je bent*. Het is zeker niet de bedoeling de voorzieningen een 'eenheidsworst' worden door de IKC-vorming.

2. Inclusiviteit

Inclusiviteit betekent dat kinderen met beperkingen of ontwikkelingsuitdagingen meer en meer een plek krijgen in het regulier onderwijs. Deze ontwikkeling is ingezet met het passend onderwijs. Het SBO, regulier onderwijs, speciaal onderwijs en de kinderopvang willen in Nunspeet samenwerken om te zorgen dat ieder kind op de goede plek komt en zich daar welkom voelt. Tegelijkertijd zal dit betekenen dat er bij iedereen (leerkrachten, leerlingen, ouders) ook gewerkt zal moeten worden aan de acceptatie en het omgaan met diversiteit. Inclusiviteit zal voor Nunspeet derhalve betekenen: leren accepteren van de ander en leren omgaan met diversiteit.

In onderstaand schema zijn exclusie, integratie, separatie en inclusie als vier modellen opgenomen. Separatie is eigenlijk de oude situatie, vóór de invoering van passend onderwijs.

De ontwikkeling naar volledige inclusie (waarin alle leerlingen ongedifferentieerd in het regulier onderwijs zijn opgenomen: één vorm van onderwijs), zal niet helemaal realiseerbaar zijn. Daarom wordt verwacht dat de ontwikkeling de komende jaren via integratie in de richting van inclusie zal verlopen (als een soort tussenstap).

Dat zal echter extra aandacht vragen van de scholen, kinderopvang en het personeel. Er kunnen bijvoorbeeld vooroordelen zijn over kinderen met "handicaps" of ontwikkelingsuitdagingen en deze zullen moeten worden besproken met kinderen of ouders. De kinderen zullen ook moeten wennen aan elkaar. Kinderen kunnen heel hard zijn voor elkaar, maar ze kunnen ook snel wennen aan een nieuwe situatie.

Door clustering kunnen het onderwijs en de kinderopvang de kinderen op een meer flexibele manier ondersteunen. Kinderen die daar behoefte aan hebben, kunnen gebruik maken van

de expertise van de speciale scholen, bijvoorbeeld ook voor een deel van de dag of de week. Dit kan op basis van het principe van opschalen en afschalen. Het zal echter wel tijd vragen om in de richting van inclusie te leren denken en te groeien. Wellicht zal het op den duur ook mogelijk worden om kinderen van cluster 1 en 2 op te nemen. Een aandachtspunt is dat als voorzieningen kinderen met een lichamelijke beperking opnemen, dit vaak een aanpassing van de huisvesting vraagt.

3. Veiligheid en uitdagingen

Veiligheid is een basisvoorwaarde en wordt ook genoemd in de wet Kinderopvang (Rixsen-Walraven). De eerste vier jaar staat veiligheid en geborgenheid voorop, maar binnen de ontwikkeling van kinderen vormen veiligheid en exploratie altijd een spannende combinatie. Daarom is het uitgangspunt 'Veilig waar het moet, uitdaging waar het kan'. De opvoedingsomgeving biedt veiligheid en geborgenheid voor het kind om het de volgende stap te laten zetten. Het bieden van uitdagingen wordt ook gezien als onderdeel van de ontwikkeling: nieuwe ervaringen aanbieden, durven, een klein risico nemen, dat hoort bij de exploratie en de uitdaging die men de kinderen in Nunspeet wil bieden en die ook horen bij opgroeien.

4. Participatie, gemeenschapszin en burgerschap

Dit onderwerp wordt gezien als een uitdaging voor de gemeenschap in Nunspeet. De gemeenschap in Nunspeet kent een grote diversiteit van levensvisies. Het is voor iedere burger een opgave om met deze diversiteit om te leren gaan. Werken aan gemeenschapszin is een algemeen streven.

Hoewel actief burgerschap en sociale integratie al tien jaar verplicht is in het onderwijs (2006), vinden sommigen het soms moeilijk om er praktisch vorm aan te geven. Het is een uitdaging om werkvormen te vinden die niet oppervlakkig of vluchtig zijn. Het is een opgave voor de voorzieningen om ontwikkeling en educatie te bieden die meer betekenis heeft en duurzamer is. Dit betekent dat actief burgerschap en sociale integratie nader uitgewerkt zou moeten worden. Hierbij zou ook gekeken kunnen worden naar samenwerking met andere voorzieningen.

5. De positie van ouders

Alle voorzieningen (onderwijs en opvang) vinden de communicatie met ouders over hun kind belangrijk. Communicatie met ouders verloopt bij de kinderopvang en in het onderwijs op een verschillende manier. Hoewel iedereen het belangrijk vindt, gaat de communicatie niet altijd optimaal. De voorzieningen streven naar pedagogisch partnerschap met de ouders. Onderwijs, opvoeding, ontwikkeling en zorg zijn daarin de onderwerpen. Het stimuleren van ouderbetrokkenheid en verduidelijken van verwachtingen en communicatie – over en weer – maken ook deel uit van dit pedagogisch partnerschap van de voorzieningen in Nunspeet. Met name in relatie tot (soms gevoelige) zorgvragen en preventie ziet de werkgroep aanleiding om de communicatie en de communicatievaardigheden van leerkrachten en begeleiders goed op orde te hebben. Op dit vlak wordt goede samenwerking met het CJG als belangrijke voorwaarde gezien.

6. Talenten

De aandacht voor talenten wordt op verschillende manieren uitgelegd. Het gaat enerzijds om het goed omgaan met de diversiteit die passend onderwijs met zich meebrengt in de school. Anderzijds gaat het ook om kinderen in aanraking brengen met de ervaringen of activiteiten die zij van huis uit niet kennen. Specifieke inhoudelijke oriëntaties (zoals sport, cultuureducatie, W&T) zijn keuzes van de school en de kinderopvang.

7. Lerende organisatie

In het integraal kindcentrum staat de ontwikkeling van kinderen centraal, maar die kan niet bestaan zonder een goede professionele ontwikkeling van het personeel. Dit lijkt haast vanzelfsprekend, maar in een kindcentrum waar verschillende disciplines bij elkaar komen zal ook ruimte moeten zijn om te leren met en van elkaar. Dit is een proces van levenslang leren voor iedereen die met kinderen werkt.

Er zijn al ideeën over de professionalisering. Het volgen van een gezamenlijke training, met leerkrachten en pedagogische medewerkers, kan een goede basis leggen om een gezamenlijke pedagogische taal te leren spreken. Dit kan bijvoorbeeld op het gebied van het gedrag van kinderen. Nunspeet breed (IKC West en Oost) kan kiezen voor één methode voor sociale veiligheid, zodat betrokkenen dezelfde taal spreken (een heel groot gedeelte van een gedeelde pedagogische visie).

Diverse scholen werken nu met de Kanjermethode. Een methode als PBS (Positive Behaviour Support) of een vergelijkbare methode kan prima worden toegepast binnen de betrokken organisaties.

De hiervoor benodigde scholing wil men gezamenlijk volgen, in gemengde groepen (deelnemers vanuit de partner organisaties mixen), minimaal een jaar voordat het eerste IKC daadwerkelijk gaat draaien.

5. Slot

In dit rapport zijn gezamenlijke pedagogische uitgangspunten benoemd voor de voorzieningen in Nunspeet. Deze uitgangspunten zijn geformuleerd in het licht van de ontwikkeling van integrale kindcentra en de uitwerking van het passend onderwijs. Het gaat om kinderopvang, reguliere scholen en speciale scholen.

Er is behoefte bij de deelnemende organisaties om hierover op korte termijn in gesprek te raken met CJG en JGZ. In een latere fase, bij de uitwerking, kunnen ook andere voorzieningen worden betrokken, zoals de bibliotheek of het welzijn.

Het vormen van één organisatie, zoals is bedoeld met een integraal kindcentrum, is vanwege de strijdigheid van wettelijke kaders (publiek en privaat) momenteel nog niet mogelijk. In de praktijk kunnen voorzieningen door fysieke clustering, teamvorming en verbetering van dienstverlening wel veel bereiken en feitelijk functioneren zoals een IKC bedoeld is.

Deze gezamenlijke pedagogische uitgangspunten zijn een uitwerking van de waarden op basis waarvan de voorzieningen willen werken. Individuele voorzieningen kunnen zelf meer eigen inhoudelijke accenten leggen, waardoor zij zich ook weer kunnen profileren. Hierbij wordt gedacht aan sport, cultuureducatie of een ander inhoudelijk thema. Dit geeft ouders en kinderen ook de ruimte om echt keuzes te maken in het aanbod.

De werkgroep hoopt dat met deze gemeenschappelijke gezamenlijke pedagogische uitgangspunten een goede basis voor samenwerking en ontwikkeling van de kindcentra in Nunspeet is gelegd. De integratie van kinderopvang, regulier onderwijs en speciaal onderwijs wordt daarbij als een speciale opgave gezien.

Colofon

Titel: Gezamenlijke pedagogische uitgangspunten
voor de ontwikkeling van integrale kindcentra

Auteurs: De werkgroep pedagogische visie & Frank Studulski

Project: Pedagogische visie Nunspeet

Sardes projectnummer: TR1381

Opdrachtgever: CNS Nunspeet

Datum: najaar 2016